

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Urria-ren
5ªEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Urria-ren
5ª

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

ESKUARA ⁽¹⁾

Erdaldunak gure izkuntza ederra gorabera ardura barik izan daitezala, ezta gauza andirik esan gura. ¿Zer deusku guri be erdaldunak berba eguiten badabe onetara edo beste-tara?

Erdaldun batzuk beguetan artu daiele gure mintzaira edo berbetea, eta guerra eguin daiola, ori be aditu daiteke buruauste andi barik.

Baiña ezetara be aditu ezin leikena da ikustea Euskalerrian sortuteko zoriona izan dabeen jende batzuk, maitetasunik bague euren amaren altzoan ikasitako berbetearentzat; beronen alde ezer esan ezkeror erantzuten dabenak; «¡Euskerea eztogula galduten ichi bear! ¡Euskerea bizirik gorde bear dogula! ¿Euskeratik zer aterako dogu? ¿Euskereak zer emongo deusku?» Eztira bakarrak gaur egunean orrelan berba eguiten dabeenak; eta bitartean erraz da ikustea Euskereak beste beguirune bat icharon bear leukela gugandik,

Zer dakigun Euskereari esker

Euskeraz berba eguiten dogulako dakigu nor eta zer izan zirean gure asabak; diñoe guda edo guerrea zala euren zereguinik maiteena; gudatu zireala Erromako gudarozte edo ejerzituakaz, eta beste askogaz; eta egundo ezeutzeala inñori burua makurtu; ezin ebazala inñork garaitu; euskaldunak bai, bein baiño gueiagotan jo ta zapaldu ebezela Erromanoak, Franchimanak (2), Moroak eta beste asko.

Euskereari esker, ondiño, badakigu gure asabak zireala guizon batzuk, ichasoan ez legorrean inñoren bildur etziranak.

¿Eta alango guizon batzuen semeak gareala jakitea; gure gurasoak zelango guizonak zirean esateko almena ta atseguina, ezerezkeri batzuk etedira?

Zer garean Euskereari esker

Euskerea da ondiño gorde gaitue-na beste jendeakaz nastutetik; euskal-

kaldunak jakin ez euren inguruan eukeezan jenden izkuntzea; besteok barriz ezin aditu ta ikasi gurea; euskaldunak garbi gorde izan dira euren errietan.

Baeuken bizi izateko bear ebena, inñora joan bague: Zelai ta ibar ederrak ereiteko, mendiak artaldeak azteko, eta ichaso zabala arraintzako. ¿Zer oberik icharon zeikeen inñun?

Eta olan euskalduna egon da beti sendo, biotzez eta indarrez; olan gueukezan erri guztietan eche ta ochaguntza onak, eta gure echeetan ordena ederra, ondiño eguiteko guztiak joiazalako gure legue zaarren araberan.

Gaurko egunetan be, inñungo guizon gazteak dira gure errietakoak baiño obeto ikusiak, dala gudarozte edo ejerzituak, dala ichas-ontzietan? Euskereak euki gaitu beste jende mueta guztietatik berezi edo aparte, eta leenagoko euskaldun errimeen odolaz gure zaiñetan.

Euskereak zetatik gorde gaituen

Euskerea da ondiño gorde gaitue-na beste ainbat errialdetako jenteak daukeezan gauza charretatik. Bada gaizkiñak eta erlijiñoaren arerioak jakin ez euskerarik eta euskaldunak be ez ondo erdera, danak gure errietatik kampaia egon bear izan dabe, arrotu eraguin barik gura eben bes-tean gure asaben buruak; kendu barik euren biotzetatik leen-lenagoko denporatik artu eben erlejiño santuarentzako maitetasuna.

Ondo eztana

Eguia da gaur beste ichura bat daukagula. Ondiño guztiz erderara eguiñak ezipagara gueienok, aitortu bear da atarako bide onean gagozala.

Eztot esaten charto dala, baiña ondo eztana ta charto dana Euskerari istea, Frantzes edo Español artuteko. Beste beguirune bat zor deusagu benetan Euskera gure ama onari.

(jarraituko da)

AITA BASILIO JOANNATEGUYK.

BIZIKO DA

Biotz harrendik irten naian
Azpaldi daukat ojua,

Ta ezin nezake gueiago iduki
Ta aitortutzero nijua;
Ikusirikan oinperatua
Gure Euskera gajua;
Iruritzen zait gaitz zital batek
Azpaldi daukala jua;
Beldur naiz, orla galduko otedan
Euskera guizagajua...!

Ta ala, sustraiak posoitzen dizka
Euskaldunaren kaltian,
Sendatutzero senti oi duna
Sendakiñ onen faltian;
Luzaro orrela egun betanik
Denak elkartu gaitian;
Gure Euskera bizitu dedin
Laguntasun chit maitian
Ta ez ditezela etsai gaiztoak
Sartu Euskaldun artian.

Goguan daukat, egun batian
Aiton bateri entzuna,
Ta badiruri aitzen nagola
Itz aiechen oiarsuna (1)
Esaten zuben: ¿Nork lapurtu du
Non da Euskera leguna?...
A Jangoikua ez da lengua
Gaur itz eguiten deguna,
Itz gaisto ori entzuten pasa-
tzen det gaua ta eguna.

Euskera guchi entzutiak gaur
Neri ematen dit pena,
Izanik mundu ontan zartu dan
Izkuntzarik ederrena;
Izkuntza (2) zital, chachu, pozoitu
Orrek jarri nai aurrena?...
Bañan gu ezin gueinke guelditu
Izkuntza orren urrena...
Euskera gatik utziko degu
Guk daukagun odol dena.

RAMÓN GUELLENZU.

Donostian

OÑATIKO EUSKAL-JAIK

Guipuzkoarrak ondra andia irabazten dabe onetariko jaiakaz; urtean uri baten eguiten dituez, lenago gure legue zaarraz euskaldunak bizi zireanean Probintziako Batzar-
rak eguiten zituezan leguez.

Igaz Azpeitin izan zirean; aurten Aloñaren oiñean dagoan uri zaar-
entzute andikoan, Oñatin.

Jai oneetan guizonak guztiz bear

(1) Eco.

(2) Bestiana.

dituen iru gauzak dagoz aurkezturik:
urdailla, burua ta biotza.

Urdailla, abere ta luguintzako gau-
zen batzaldian; an sarituak izan dira
abere mueta asko ta ederrak, euki
daien baserritarrak leia edo garra
abere onak azteko, ta orretara au-
rreratu dain Euskalerriko aberasta-
suna; bardin esaten dogu luguintza-
ko emoiñ eta lankaien batzaldia-
rean. Urdaillari jagokion gauza
onetan erakusten dau Guipuzkoak
urtean urtean aurrera doiala, ta ezi-
rala galduak bertako Diputaziñoak
jaialdi onek urtero eguiteko bidea
idigui ta baserritarrak eztatiek-
zan gauza asko irakasteko eguin dituen
gastu ta lanak.

Burua, izkribatzalle ta musikala-
rien indar-neurtzean. Albistarietan
eztogu ikusi eta Oñatira joan direa-
nak be ezteuskue esan nortzuk izan
dieran sarituak indar-neurtze one-
tan. Jakingo dogu ta ipiñiko doguz
pozarren euren izenak eta eguin di-
tuezan lanen barriak.

Buruari dagokion kontu onetan,
gauza bat jakin dogu poz andiaz
orainche ipintera goazana. 15-tik 30
urtera bitarteko neskach edo mutill
euskal - irakurlerik onenentzat sa-
riak egozan izentatuak. Bada, indar-
neurtze orrera aurkeztu dira Ezta-
nislao Aranzadi jaunaren semeak;
jaun an Iruñakoa da, eta eztaki eus-
kera, baiña aiñ da euskera zalea eze,
bere seme alabak ikasi daien gure iz-
kuntza ederra aleguiñ guztiak eguin
ditu, ta bere naia bete dau; bada be-
re umeak gueuk leguez eguiten dabe
euskeraz. Aranzadi jauna langoak
balira Euskalerriko lebitadunak bes-
te zori bat izango leuke gure berbeta
baztertuak.

Biotza, aguiñ izan da euskal-jaiak
ospatu direan lau egunetan, bada
guztia izan da eguiña Euskalerriari
ta Euskeriari jai oneen antolatzaileak
eta bertara batu direan guztiak
deutseen maitetasunagaitik. Aguer-
tu zan biotza 28 garren egunean alka-
rregaz bazkaldutera batu zireanean
Uriko echean Guipuzkoako Diputazi-
ñoa ta uriko aguintedunak, eta eura-
kaz, eskeinduta egozan Azkue, Cam-
pion ta Echeagarai euskalzale ezagu-
gunak eta Bizkaiko Luguintzaren au-
rreratasunen Batzarra.

Bazkal ondorean asi zituan berbal-
diak Machinbarrena jaunak, Guipuz-

(1) Urruñ derichon errian, Lapurdin, joan dan Irail-
laren 3.º ospaturiko Euskal-jaietan, saritua izan zan
irakurburu onegaz Aita Basilio Joannateguy-k eguiñiko
Euskeraren eskudagoo edo defentzia. Lapurdiko eus-
keratik (Bizkaikora bihurtu dogu, ueste izanik gogo ona-
gaz artuko dabeela gure irakurleak.

Oneel, guztini ez baiña askori bai, esan bear deutsegu
Lapurdin dala Frantziar aspian dagoan Euskal errialde
bat, zein da Bizkaia dan beste bat Españaren aspian
dagoana.

(2) Frantzesai esaten deutse alan Bidasoatik andiko
gure anaiak.

puako Diputaziñoaren buruzaguiak, nok esan eban danok bat eguin bear dogula Euskalerriaren izakerea gordeteko garbi, eta gueituteko Guipuzkoako aberastasuna aberetan eta luguintzako etekiñetan (1).

Bizkaiko aurkeztari biak, Adan de Iartza ta Arrotegui jaunak eguin zitezuan guero berbaldiak. Arek eran eban Oñatin eguin direan jaiak izan daitezala ikasbideak Bizkaiko Diputaziñoak beste ainbeste eguiteko guertu daiten. Bigarrena, Arrotegui jauna, asi zan erderaz eta beriala sartu zan euskeraz (jori, guizona, ori!); esan eban Euskalerri apurtua barriro jasoteko, guztio al dogun eran lan eguin bear guenduela, zein da eche bat ereguituko, batzuk arria landu, bestak zulak, oneek karea eguin da ekarri, orreek tellea, ta areek ladrilluak ipiñi, eguiten dan moduan; berba baten, bakochak bere aldetik eta danak gauza bat eguiteko saiatu bear dogula.

Joakin Pavia-k azaldu eban ia zegaitik echakon eskatu Erregue gazteari emon daiala barriro Euskalerriko Legue zaarra: au dala gauza bat beti eskatu bear zana. Antonio Arzak be euskeraz berba eguin eban; agur bat zuzendu eutsen Bizkatarrai, guztio anaiak gareala ta anaiak legez ekin bear guenduela gordeteko gure izkuntza ta oitura ederrak.

Baiña batez bere, berariz azaldu zan biotza äzenengo egunean, illunabarrean, Uriko echeko guizateguian ospatu zan izkribatzaillean sari-emokeran. Chalo andiak entzun eizirean saritutako lanak irakurri orduan. Jaialdi oni emon eutseen amaia Azkue ta Campion jaunak berbaldi banaz; arek euskeraz eta onek erderaz.

Eztaukaguz osorik berbaldi onek, bestelan osorik jarriko gueukez. Albistari batetik artzen doguz eta zerbait laburtuta emen ipiñiko dogu euren guna.

Azkue jaunak guipuzkoarrez Guernikako Aritzariagurgogozko bat bialduta, asi zan itzeguiten bere bizi gustiko eguikizunaren ganean, Euzkera maitearen ganean. Esan eban euskaldun guztioklan eguin bear guenduela gogor ta aleguin guztiaz galdu eztaiten Euskerea. Ezin ichi gueiken lokan edo *obligaziñoa* dala Euskalerriko semeentzat.

Arerio asko daukala gure izkuntzak, eta gueuri ateraten deuskuezan diruakaz ill gura dabeela; guk gueure umeai eskoletan irakasteko emoten dogun diruaz, eriotzea Euskereari emon gura dentseela.

Oartu eraguin eban, zelan Guipuzkoan da Bizkaian echakon beguiratuten diruari eskolak inun baiño obeto eukiteko, ta orraitziño Euskera gaissoarentzat eztagoala euren zokondochu bat. Gogoratu eraguin eban zelan Guipuzkoako Diputaziñoak aleguin andiak eguin zituan Euskerea eskoletatik kanpora atera

ezegui; baiña Españako aguintedunak ezeutsala eguin jaramonik. Erregutu eban barriro be eskatuteko, ta euskaldun guztien laguntasuna euki ezker, lortu leitekela auza, orduan lortu ezin izan zana.

Euskereari indarra emoteko bidia- ren ganean esan eban, guizon bakar batek, nai ta asko jakin, ezin ebala euki indarririk besteen artean zabaldu- teko bere erechiak; eta orregaitik gauza bearra dala emen Ikasola edo *Academia*, ta berau sortuteko lagun- tasuna eskatu eutsan Guipuzkoako Diputaziñoari, inoz beronegana la- guntasun eske juan bear bazan.

Beste gauza bat be bear zala, ta da Bitoriako abade ikastechean sortutea euskerazko irakaskuntzea; bada an ikasten dagozan gazteak guero eus- kalerrietara joan bear dabe ta euren eguikizuna ondo beteteko, premi- ñazko gauzea dala euskeraz ondo jakitea. Guipuzkoako Diputaziñoak inok baiño obeto eskatu leikela ira- kaskuntza ori Apezpiku jaunari.

Beste bide bat Euskerea bizkortu- teko adierazo eban; au da, Endaiako Batzarrean Estanislao Aranzadi jau- nak aguerturiko asmoa. Batzar orre- tan sortu dan Euskaldun Alkartasu- nean sartu diran guztia emon daie- zala 6 peseta urtean (ezta asko), ta batzen dan diruaz, Alkartasunaren Buru-batzarrak ondoen derichoen moduan, lagundu Euskereari.

Arturo Campion jaunak esan eban Españak gure legue zaarra ill eus- kula, baiña onen oroimen edo gomu- tea euskaldun guztien ariman dagoa- la iratsita, azalera guztia urten eza- rren. Ta gomuta au, arimaren ondolik atera ta azalera urten daian, al do- gun guztio al eguin bear dogula.

Españolak kezaz edo deskeilla da- gozala Euskalerrian askok maite ez- tabeelako España ta beronegandik alde eguiteko guertu dagozalako; ñok dauko errua? Españak berak, euskaldunari kendu deutzazalako an- china anchinatik, Euskalerria Eus- kalerria danetik ona, euki daben izakerea.

Emen orretariko gorrotorik ez egotea gura badau Españak, bere erechian, biderik onena ta bakarrena dala, biurtu daiala indarrez kendu eban jaubetasuna. Eztagoala beste osabiderik. Indarraz eta gogorkeria- kaz ikilli ezker, gorroto ori gueroa- go ta andiagoa izango dala; ta gaurko martiriak biarko umanten (1) gura- soak izango direala.

Erderaz irakurri eban bere ber- baldia, ta amaitu eban euskeraz, esa- naz: «Jaunak, alkartasuna indarra da; eztago egui eguiazkoagorik.»

Guipuzkoako euskal-jaiak urtean urtean euskal arnasa gueiago dau- keela irudituten jaku; igaz Azpeitin baiño, Oñatin aurten antz gueiago artu deutzagu. Aurrera; Bizkaian be

eguin daigun zerbait, eta Jaungoi- koak lagundu daiala lan onetan.

BLOA.

AMAGUIARREBA ETA SUIA

Guizon ezkon berri bat bizi zan aín gaizki beste bat mundu ontan ez bezela noski.

Goizean jaiki orduko eta egüerdian bazkalondo danetan berdin gau erdian amaguiarrebari oroitu guzian aritzen ziran beti aserre bizian ez baitzion lajatzan suiari pakean errieta fuertian asi bitartean

Gizona izanikan oso paketsua eta ez beste zenbait beziñ kejosua etzion kasorikan eguiten askotan baizik utzi seguitu zezela izketan.

Ontzia guelditzen da kabitu ezinez eguiten duenian soberakin gahez.

Eta egun batian chit aserratuta beso bat autzi zion makillakin jo-ta.

Orduan entzun ziran anchen deadarrak eguiten zituak gogor atso zarrak.

Beste eskuarekin besoai elduta ari zan balkoietik denari ojuka.

Autzuetako andriak bildu ziran noizpait ta sendakiñan billa agudo joantzán bat eta etorririkan askar sendakiña asi zan sendatutzen atsoaren miña.

Onen oju andiak alde batetik eta suiaren farrak beste aldetikan etzan eche arretan entzuten besterik eta auzoko gendeak guziak jakiñik suiari etziola ematen pakerik zioten: merezia zaude or arturik.

Bukatu zuenian sendakiñak lana sua arrimatu zan laster beragana eta galdetu zion:

—Konpontzia zenbat?

—Adiskideak guera ta ekatzu duro bat.

Ta bere patrikeran sarturik eskua laster atera zuen bertatik dirua esanez an ojuka guzien aurrian (zarra sartzeagatik noski bildurrian).

—Eguin beza mesede

bi duro artzia bada azkar du beste besua autzia.

Au entzunik gendea an asi zan farrez ta amaguiarreba bildurrez negarrez.

Eta sartu zitzaion alako bildurra

non chit ganbiatu zan amona sumurra.

Gueroztik eche artan dena zan pakia len beazuna zana guero zan eztia.

Eta bizitu ziran chit pake onean alkartasun aundia izanik echean

Norbait arkitzen bada sui orren moduan ez dezala sufritu denbora askuan erremedio erraza dauka bere eskuan gogoratu dedilla ark zer eguin zuan.

ENRIKE ELIZECHEA.

PERRECHIKUEN AZKERA

Aldi onetan, udagoiñean, otzaz batera amaituten dira perrechikuak gure zugasti edo arboladoietan, eta janari gogozko eder orri agur eguin bear izaten deutzagu urrengo udaba- rri arte.

Emen baiño aurreratasun gueia- go daukeen errialdeetan, esaterako Frantzian eta Alemanian, echeetan azten dituez neguan be; ta presko preskorik eroaten ditue azoka edo merkatuetara, diru ederrak artuaz euren orde.

Tamal da emen beste ainbeste egui- ten ez jakitea; gure baserritarrak orretara irabaste bat eukiko leukee urtearen aldirik urriñean, bada pe- rrechikua beti izaten da billatua ja- tunakandik, eta ezta zetan esan zein- bat poztuko leukezan eurok neguan janari ori salguei ikusteak.

Gure adiskide batek emon deuskuz ikasbide batzuk arazo onen ganean, IBAIZABAL-en euskeraz jarteko; milla esker berari, eta gogorik onenagaz ipiñiko doguz.

Jakin bear da edozein eringotako edo *clase*-tako perrechikua ezin lei- kela asi echean. Guibelurdiñak, ku- latro edo arrautza perrechiko, urrech eta besteak ezin izan dira lortu echean artutea. Eringo edo *clase* bakar bat azten da guizonaren ardurapean; beste guztia berez urtetan dabee basoetan.

Perrechiku ori da prantzesak *champignon* esaten deutseena.

Gure adiskideak diño perrechiku au eguiten dala Euskal errian; berak jan dituela onetarikoak Bilbon uda onetan inguruko baserrietan batuta; Napar-euskaldunak *barrengorri* ize- naz ezagututen eidebe.

Bere ezaugarriak onehek dira;

Ganaduak ibiltan direan landetan berez urtenda aurkituten eida; ga- netik zuriskea da; azpia estalduta eukiten dau mintza edo telacho zuri bategaz chikia danean; gueroago urratu eguiten jako mintza edo tela- chu au ta bere ondakiña perrechik- uaren kirtenari guertututen jako

(1) Umanta da euskeraz ordaldunen *héroe*, Larra- mendik diñoenez.

(2) Etekiña da ordaldunen *producto*.

zildei edo uztai edo aro (1) baten antzera. Kapelachuaren azpiko errailak aragui edo okela kolorekoak izaten dira perrechikua chikia danean (naparrak augaitik esaten deitise *barrengorri*); zeinbat eta andia goa' eguiten doian, errail orren kolorea illunduaz doia, erdoill edo burdin uguerren kolorea artuten dau; eta andia danean, ia baltza da kolorea.

Bizkaiian eztabe ezaututen perrechiku au *barrengorri* izenaz; beste izenen bat emongo deutse, eztaigu zein. Durango ondoko erri chiki baten itandu guenduen oraintsu ia ezautzen eben perrechiku au, ta esan euskuen eurak *prantzés-perrechikua* deituten eutsena izango zala urrean; baiña ezegozan ziur.

Ipiñi doguzan ezaugarietatik jakin leike zein dan, eta poztuko guintza-kez Bizkai aldean daukan izena inok bialduko baleusku.

Lenengo orisse eguin bear da: eza-gutu edo jakin ondo zein dan perrechikua. Urrengoan ipiñiko doguz jakinbideak perrechikuak azteko *lekuaren* ganean.

JOSSEK MARIA-RI!

Maite zaitutan inork galdetzen baldin badizu beñere, esan zaiozu: Zuregatikan nagola aspaldi minbere, ain borondatez eguingo nuke zu-gatik zernai gauza-ere jabetziagatik zure izanez! Zu izatiatik nere!!

Amorez maite zaitutalako nabill orren triste beti jorra nolako estutasunak sortzen zaizkan biotz batil senda-gai enbat eskatu bear-ko diot laizter norbaiti, baldin ta askar kupiturikan maitatzen ez banazu ni!

Ez det sendagai bearrikanen nere min larri onentzat, beste asmo bat bururatuta orain artzen det obetzat; chit borondatez eskeintzen dizut inere biotza zuretzat! Nai aldirazu eman Maria Zure biotza neretzat?

PEPE ARTOLA.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Alkatea ta Pregonerua

I

Sonatua zan inguru guzian Mendiondoko alkatearen ostata; bera zan errikoeche edo *kontzejua*, alondeia, ikastechea, kartzela, ardantegua, bizartegua, gauza guziak saltzen ziran denda, eta Urteberri egu-

(1) Zildeia, uztala ta aroa ipiñi arten izan leiteke euskaldunen bat adituko estabena, ta orregaitik esaten dogu emen, ori dala *collarr-a*.

netik aurrera baita ere korreo-ko *aministrazioa*; itz batean, gauza guzien teguia, edo gaur eguneko erdalzaleak esango luketen bezela, *zentralizazioa*. Beragatik zan ere oso sonatua Mendiondoko alkatea, beste akatzik gabea baizik erdalzalechoa izatea; baiño bat edo bat erdalzalea izatea ere ondo zan errian, zer guerta ere.

II

—Anton, orra orain *enpleo* ona; eta ikusiko degu nola portatzen zeran.

—Alkate jauna, egon bedi ardura gabe; nik ondratuko det beori nere *enpleo* berrian.

—Gaur *pregonatu* bear dezu nola nere echean jarri degun *buzoia*.

—Zer da putz-oia? Orain atera dan oe berriren bat?

—Ez guizona, ez; korreo-ko kartak botatzeko lekua; ara, beguira ezazu gure atera.

—Al... ondo da, jauna; eta inola nai du, erderaz ala euskeraz *pregonatzia*?

—Obeko degu bietara eguita, esamesarik izan eztedin, zu ta ni baiño beste erdaldunik ezpadago ere errian. Lenengo eguingo dezu erderaz, bigarren euskeraz, eta irugarren nai dezun bezela.

III

Badijoa pregoia jotzera. Pozik bera ta pozik erriko jente guzia, batez ere Alkatea, gauza berria bezela, pregoia aditzeko. Pozaren pozaz aztu zitzaion Antoni laister nekez ikasitako izen *buzoia*-rena; baiña orregatik etzan makaldu; bada arrada luzea atabalean jota, erri guzia inguratu zanean, deadar eguin zuen:

«*Abiso al pliuubiko. En la postdata (1) del señor Alcalde está... karta... bujero.*»

—Ez; ezuan ori orrela—esan zuan Alkateak—baino naikoa dek lenen-gorako.

Gaiñerakoak nola erderarik etzekiten, an guelditu ziran aoa zabalik, beste munduko gauzaren bat esan balu bezela. Anton berriz *pabo*-erriala baino arroago guelditu zan.

Aditu dezagun orain bigarren pregoia:

—«Nere erritar maiteak: gaurtik aurrera korreo-ko kartak botako dituzute... alkate... jaunaren... zuloan.»

Emen jendeak barre askocho eguin zuen, eta alkatea berriz betozkodun jarri zan. Gaiñera alkatearen ondoan zegoan atso batek bota zion oni, pregoia aditzean, jaka-poltziko edo sakelera eskutitz edo *karta* bat, eta onek gueitu zituen jendearen barre-ak, baiño baita ere Alkatearen betozkoa.

—Baino zer guertatzen da?—zion Antonek bere buruari. Badakit;—esan zuen.—Alkatearen echeak bi ate ditu, bat aurrean Eliz-kalera beguira, eta bestea atzean plaza chikira beguira; eta karta zuloa atzeko atean dago;

(1) Posada.

bai, atzekoan, atzekoan; etzat aztuko, ez; atzekoan eta beti aatzeekooooan. ¡Démontre! Aditu dezagun orain azkeneko pregoia:

—«Nere jendeak; gaurtik aurrera botako dituzute korreoko kartak... alk... atearen... atzeko... zuloan.»

Asi ziran chaloka guziak eta Antonek uste izan zuen len eguindako okerra ondoegui ere zuzendu zuela.

—¡Or, or! ler eguin arte.—esaten zion bere buruari chalo jotzailleak-gatik—gauzak onela esaten dira, argui eta garbi.

IV

Agausté pavor con presentarse en mi delante en mañana domeka goiz en las dies, pa dar alguna satisfacion á mi ondra que está abajao en los tres prebones.

A Dios; guardusté muchos años. =Mendiondo á uno de Enero de 1000. 8 sientos 90 y siete. =Alcalde, Simon Bapoeta. =Señor Don Antón Zorozkarrro, Prebonero.

V

Bigaramonean an zeuden bildurik erriko zortzi guizon (*juradua*) eta alkatea; beren aurrez aurre Anton zutela, aulki batean jarrita.

—Anton; zergatik etzenduen esan buzoia izena pregoia jotzean? Aztu eguin zitzaitzun?

—Zazu neri, alkate jauna? ez; baiño buzoia esan banu, putz-oia, edo pozoia zala usteko zuen jendeak, eta orduan inora zijoan beorren ostaturaren pama?—Arrazoi aundia du Antonek—erantzun zuen *juraduak*.

—Eta Anton...

—Zer nai du, alkate jauna?

—Zergatik esan dezu botatzeko kartak alkatearen zuloan?

—Ara jauna; echea beorrena da; beragatik atea ere bai; eta alasse da ere beorrena atearen zuloa, eta an botatzea da, beorren edo alkatearen zuloan botatzea.

—Arrazoi du Antonek—esan zuen berriz ere *juraduak*.

—Eta Anton...

—Aguindu beza, alkate jauna.

—Zergatik esan zenduen ba kartak botatzeko alkatearen atzeko zuloan?

—Beorrek artarako *libertadea* eman ziralako.

—Zik? *En el ombre del Padre...*

—Bai jauna; esan zidan berorrek, lenengo pregoia eguiteko erderaz; bigarrena euskeraz eta irugarrena neronek nai nuen bezela. Alasse bada nai izan nuen.

—Arrazoi aundia baino ere aundiagoa du Antonek, esan zuen *juraduak*; eta asi zan zurrumurru bat, obe izango zala Anton alkate jartzea. Alkateak igarri zion, eta guziak bildurtzeko zut-zutik jarrita deadar eguin zuen: «*abajo errebolusion*»; baino alperrik; zurrumurruak gueroago ta indar gueiago artzen zuen, eta orduan artu zuen alkateak beste asmo bat. Ekarri zuen berak zeuden lekura

zagui bat ardo, eta esan zuen: «Jau-nak, eguin dezagun abroka», eta Antonek erantzun zuen:

Eguin dezagun abroka

Naiz ta guero joan alboka

Edo bestela arrolka

Bazterrak or-emen joka

Goiz alderaino iraun zuen batzar arteko abrokak, eta eguiatz alboka, arrolka, bazterjoka, eta barrukoak-botaka joan bear izan zuten beren ehetara, bideetan siñale edo ezagun-garriak utzia.

Bigaramonean atsoak zer-esan asko zebiltzen batzar onen gainean. Bazebiltzen ere issilka-missilka bata besteari esanez beste zorbait, baiño inori ez esateko.

Laster jakin zan erri guzian. Batzarra eguin zan guizateguiko leioak idikitza jua zanean neskamea, arkitu zituen mai-pean bi guizon, alkatea ta pregonaria.

P. M.

GURE ESKUTITZAK

Zarauztik

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Nere jaun eta laguna: Arriturik eta ezin sinisturik jartzen diot eskutitz au; enuen mirari eguingo egon izan banitz arako belarri motz edo piper erriko jende asko dagon erri batean, baiña emen Zarautzen, udako illabete bi kendu ezkerro eztera guelditzen bi erdaldun; inik uste izango nuen aditzea bertako semeandik orrelako izkuntzarik! Inola uste izan bear nuen, emen guelditzen diran erdaldunak berak euskeraz ikasten badute? Zer uste dezu esan dirala lengo egun batean euskalzalea ezta-la esanta asrerraturik mintzatu zan batek? Ara zer esan diran:

—Adiskidea, IBAIZABAL ari da euskara gora ta euskara beera; baiña euskarak bizi laburra daukala iruditzen zait.

¡Ai adiskidea adiskidea, irudia ta uste izatea (1) lagun urkoak omen-dira! Oraingo orretan beintzat bai; juste aldezu euskalerriko semeak ezagutu izan balute orain bezela arako erdaldunen amorrua edo gorrotoa euskaranganako, jarriko zutela ainbeste arreata erdaraz beren seme-ari erakusten irakastokian, makillaka edorak artzen zituztela? Eztet esan nai etziotela erakutsiko, baiña bai askok duela gaur damu ainbeste arreata beren seme-ari izkuntza ori ainbestearaino beren biotzetan sartua.

¡Zer, Ama Euskera, osoro galduko otezeraz? Ezoteda zure semeen artean izango ben benetan altzatuko danik eta esango duanik, «ez, ama euskara, etzera galduko, or zenbait seme epelek uste edo nai duen bezela, gure aleguin dena eguingo degu zu berri-ro zabaltzen, eta gueiago gure seme-alaben biotzetan sartzen, mintzatzen gueralda beti gure euskara doatsuan, bai echean, lagun artean eta kalean, esan dezaten beti euskaldunak gueralda eta euskaraz nai degula bizi eta ill.»

Eztet esan nai euskaldunak beren seme alabai etziotela erakutsi bear beste izkuntzarik ez; nik ezagutzen ditut euskaldunak chit ondo dakitenak espanezez, prantzezez, inguelesezez eta beste izkuntzetan, baiña chit maite dutenak gure euskara loirik gabea, eta eguinbear danetan euskal-

(1) J. E. adiskide maitea, nik «irudia ta uste izatean» ordez, jarriko nuen «irudia ta nai izatea» lagun urkoak omen-dira. IBAIZABAL.

dunen artean euskaraz mintzatzen diranak; au da nik esaten dedana, bi euskaldun bagaude mintzo gaitzen euskeraz. Eztegu ez erdaldunari aitaki dana eman bearrik, euskalerrian bertan ditugu gure izkuntza maitearen etsarik aundienak, eta asko, berak uste ezutela; orregatik esan det lenago, kontu esan oieri ez tirala euskalzaleak, asarreturik erantzungo dute «euskara edozeinek beste edo gueiagoko maite degu», eta nik esaten det, zertako orrenbeste erderaren zeren echean, lagun artean, eta euskaraz mintzo leiken beste eguin-bearretan?

Lengo igandean esaten ziran lagun batek: «bildutzen guera illeroko gueren batzarrera, danak guera euskaldunak eta eztaikit zergatik itzeguiten duten erderaz»; esan nion, «lagun, zuk eguin zazu euskaraz, lezio edo irakaskizun ederra emango dezu».

Alkate jaunak multatu du emengo okin languille bat, burnibideko echeko atean birau bat bota duelako, amar pesetaz; ederki alkate jauna, gogor birantzale oiekin, naikua ditugu euskarazko arra ta damuak beste zikinkeririk gabe.

Gueiagoko gabe agur urrango aste arte.

J. E.

Agorraren 30.^a

Bermiotik

Artezkari jauna; juan dan domekan izan da emengo Andra-Mariako eliza ederrean eliz-jai edo funziño guztiz ona; lenengoko mezea esan dau Evaristo Echevarrieta abade jaun gazteak eta lenengoko *epistolía* Fernando Uriarte jaunak, biak erri onetako semeak; baita bere esan dau lenengo aldiz *Evangelio*-a Mario Garteiz jaunak, Mundakako semea; urte askotako izan dailla.

Meza orretan kantulariak ederto eguin dabe, eta *Credo*-a izan da José Uzelai injineru jaunak taiutua, eta

uste dot erri onetako semea (1); ber-baldia euki dau A. Zugaztik guztiz ondo.

Baita bere domeka orretan izan da emengo azkenengo musika jotaldia eta, aurrerantzean neguko domeketan ezta entzungo musikarik; obeto eguingo leukee gure errejidoreak, eztaieia jo musikia udako egüenetan, eta bai neguko domeketan, zegaitik eze mutil-neskak, musikarik espadago joaten dira zokondoetara dantzian, inpernuko auspoaren soñura, eta udako egüenetako musikia estabena bearguin, arrantzale eta echekoandra gueienak.

Bizkaiko uri gueienetan uste dot dagozala pelota tokiak, eta entzun dot erri onetan bat ereguitako asmoa dagoala; onelango gauzakaz jazoten da, batzuk gura izan eguita ta beste batzuk ez; oneek diñoe diru asko gastau edo eralgui bear dala probechurik edo ondorengo irabaste baga, eta besteak diñoe asko gastau dabela iriak *Gran-via* derichon kalea eguitako, zeinek estabena balio beiak eta charriak paseatzeko baiña.

Politika gañean asko esan leike baiña obe da gauza au istea Tertza-dunentzat eta onen lagunentzat. *Biar-guina* bere aspaldion issillik daukagu.

Agur eta gorantziak guztiai (2).

EUSKALZALE BAT.

Urriaren 1.º egunean, 1802-ko artean.

IZKIRIMIRIAK

—¡E! ¡Mutikoa!

—Gabon; ¿zer aguintzen dit?

—¿Saiaski aundi ondo erre batek zenbat balio du?

—Bost erreal.

(1) Ez, Abadiflokoa da.
(2) ¡Nortzuri?

—¿Eta patatakin?

—Berdin

—¿Beraz patatak eztute ezer balio?

—Ez jauna.

—Orduan ekatzu plater bat patata.

—Martin; mundu ontan zorioneko izateko, aski dituk iru gauza.

—¿Zer da lenengoa?

—Belarra, piparako.

—¿Bigarrena?

—Pattarra.

—¿Eta irugarrena?

—Beste pattarra piska bat.

—Esan zadazu Pillipe; ¿nola deituko zenioke lotsa galdu bati, milla mesere eguin ondorean eta kaliañ ikusten nauen guzian, beriala beste bidea artzen duenari nerekin ez arkitziagatik? ¡Nola deituko zenioke, nola!

—¿Nik?... ojuka.

VICTORIANO IRAOLA.

—Jauna; ¿otseñik edo *kriado*-rik bear dozu?

—Añ zuzen be ain barik gaiagozak. ¿Euk izan gura dok?

—Bai jauna, atseguñez.

—Baiña berbatu orduko esan bear deuat eche onetako ekandua zeñ dan. Lenengo sei illebetetan eehako aloguerik emoten otseñari, bere eguikizunak ondo ikasi arte.

—Ondo da... sei illebeta barru etorriko naz.

IGARKIZUNAK

I

¿Zer gauza da, bi guizasemek eguin lezatekena; bi emakumek ez; eta bai guizasemo eta emakumeak?

J. M. ARRIETA

II

Karta jokuan frankotan *bata* arrazoi aundiz esaten da ta. *Bia, irua*, ondo eguiña, bada bastua, baitare fiña, bada berdía, nola moria, edo desio dan koloria. *Danak* ematen daki dirua, baña au ezta ehit segurua, zerbait ematen baldin badaki, kendutzen ore ederki daki eta zaiatzen bazera bero, azkenerako karabinero.

V. IRAOLA

III

Lengo egun batean esan zidan guizon batek:

—Nik ura detanean edaten det ardua, baiña urik ezpadet ura edaten det.

Irakurlea, ¿zer *oficio* edo bizibide otezuan guizon orrek?

I. Z.

Lengo astekoan epaiak: lenengoa, *Ardatza*; bigarrena, *Perejilla*.

Igarri dituz biak Zumaiako L. Oyak.

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldagintzas
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6 »

Guei edo numero bakocho chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.º » » 0,20 »

4.º » » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak